HE 38/2025 vp: Hyvinvointi-alueiden rahoituksesta annetun lain muuttaminen

Tuukka Holster
Erikoistutkija

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

9.5.2025

HYTE-kertoimen painoarvon nosto

- THL kannattaa maltillista nostoa (1 % → 1,5 %)
- Perustelu: lisää kannustimia terveyden edistämiseen
- Nosto kannattaisi kuitenkin tehdä alkuperäisen esityksen mukaisesti **laskemalla asukasperusteista osaa 0,5 %-yksikköä**
  - Asukasperusteisen osan olemassaolo suosii runsasväkisiä alueita, koska asukasmäärästä kompensoidaan kaksinkertaisesti
  - Siksi THL ei kannata esityksen lopullista muotoilua, jossa sekä asukas- että tarveperustaista osaa lasketaan 0,25 %-yksikköä
- THL uskoo, että jonkinasteinen verotusoikeus hyvinvointialueille olisi luultavasti toimivin tapa parantaa rahoitusmallin kannustavuutta
  - Verotusoikeus lisäisi alueiden kannusteita budjettikuriin, sillä alijäämä jouduttaisiin kattamaan epäsuosituilla veronkorotuksilla
  - Valtiovallan näkökulmasta puolestaan riski siitä, että alueita jouduttaisiin pelastamaan lisärahoituksilla (eli pehmeän budjettirajoitteen ongelma), pienenisi merkittävästi

HYTE-kertoimen laskentatavan täsmentäminen kannustavammaksi

- THL kannattaa molempia alkuperäisessä luonnoksessa esitettyjä laskentatavan täsmennyksiä
  1) Indikaattoreiden arviointi suhteessa edelliseen vuoteen (ts. ei absoluuttisena muutoksena)
  2) Tavoitearvon saavuttamisesta alueelle täydet pisteet (riippumatta muutoksesta suhteessa edelliseen vuoteen)
- Perustelu: lisäävät kannustimia paremman lähtötason alueilla, joilla parannusten saavuttaminen vaikeampaa
- ”*Lausuntopalautteen perusteella hyte-kertoimen tulosindikaattorien tavoitearvioista on tarkoitus säätää rahoitusasetuksessa. Asetusluonnos laitetaan vielä tältä osin erikseen lausuntokierrokselle.*” (s. 68)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella vuodesta 2026 kohdennettavaa rahoitusta ei otettaisi huomioon aluekohtaisissa siirtymätasauksissa

- THL kannatti
- Perustelu: lisää rahoitusmallin kannustavuutta
- Ehdotus jätetty pois lopullisesta esityksestä, koska vähentäisi joidenkin alueiden rahoitusta liikaa. THL katsoo, että tämä voi olla perusteltua rahoitusvakauden näkökulmasta.

Kertaluontoisten säästöt siirtymätasauksista vuosina 2026 ja 2027

- THL ei kannata uusia leikkauksia sote-palveluista, koska niiden suorituskyky on ensiarvoisen tärkeää koko yhteiskunnan toimivuudelle
- Erityisesti THL vastustaa kertaluonteisia ja/tai yhteen alueeseen kohdistuvia leikkauksia
  - Sovittuja sääntöjä rikkovilla leikkauksilla on haitallisia käyttäytymisvaikutuksia: lähettävät kaikille alueille viestin, ettei kannata tehdä ylijäämiä, vaan nollatuloksia (ts. luo tehottomuutta)
  - **Tällaisten käyttäytymisvaikutusten hintalappu voi helposti olla moninkertainen saavutettuihin 35 M€:n säästöihin verrattuna**
  - Lisäksi taannehtivat lait aiheuttavat merkittävää mainehaittaa rahoitusjärjestelmän uskottavuudelle: alueiden on voittava luottaa ennalta sovittuihin pelisääntöihin
- Säästöjen toteuttaminen olisi tarkoituksenmukaisempaa tehdä joko (a) pysyvästä siirtymätasauksesta luopumalla tai (b) laskennallisen jälkikäteistarkastuksen osuutta leikkaamalla

Päivitys terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon laskennallisten kustannusten painotuksiin vuoden 2023 kustannustietojen perusteella

- THL kannattaa
- Perustelu: koska soten kustannusrakenne muuttuu jatkuvasti kohti vanhusten- ja sosiaalihuoltoa, on painotuksia syytä tarkistaa tasaisin väliajoin
- Samasta syystä THL ehdottaa **siirtymistä 3 vuoden päivityssyklistä vuosittaiseen päivityssykliin, jossa painot tarkastettaisiin rahoituslaskelmien päivityksen yhteydessä**
  - Kuten esityksessäkin todetaan: ”*[t]ulevina vuosina arvioidaan olevan perusteltua tarkastella osuuksien päivittämistä laissa säädettyä vähintään kolmea vuotta useammin*”

Aluekohtaisten terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvekertoimien laskenta kahden vuoden tietojen perusteella

- THL kannattaa tarvekertoimien huomiointia kahden viimeisimmän vuoden keskiarvona
- Perustelu: parantaa rahoitusmallin ennakoitavuutta ja vakautta
- Käytäntö on voimassa toistaiseksi ja THL kannattaa siitä luopumista siinä vaiheessa, kun tarveketoimien muutokset tasaantuvat
    - Perustelu: taloudellinen vakaus voi kärsiä myös siitä, ettei rahoitus seuraa riittävän nopeasti todellisia muutoksia palvelutarpeessa